

Ankara Kenti'nin Bazı Saklı Bahçeleri*

Sena Nur ANGIN** Hasan YILMAZ

Atatürk Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Erzurum, Türkiye
(*Sorumlu yazar e-mail: anginsena@gmail.com)

*Bu çalışma Sena Nur Angin'in yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

DOI: 10.17097/ataunizfd.400822

Geliş Tarihi: 09.03.2018

Kabul Tarihi: 30.05.2018

ÖZ: Kentsel mekanlarda günlük yaşamın yakınında veya içinde yer alan ölçeği ve içeriği farklı açık-yeşil alanların varlığı sadece görsel/estetik açıdan değil, ekolojik, ekonomik ve ruhsal bakımdan da oldukça önemlidir. Bu yüzden günümüzde yeşil alan kavramı değişerek farklı bir boyuta ulaşmış ve insanların özlemini duyduğu yeşil alanlar buldukları mekânın içine taşınarak farklı bir kavram olan Saklı Bahçe'yi ortaya çıkarmıştır. Saklı bahçe mekana kimlik kazandırmada, mekânın tercih edilmesinde, kısa sürelerde rekreasyonel taleplerin sağlanmasında, estetik ve ekolojik faydalar sağlanmasında üstlendiği roller nedeniyle kentsel mekanlarda yeni bir anlayış olarak hızla yayılmaktadır. Bu çalışmada Ankara'da 5 farklı kullanım alanına sahip (hastane, avm, tesis, lokanta ve otel) fiziki dokunun sahip olduğu yeşil alan saklı bahçe kavramı altında incelenmiştir. Bu bahçelerde alan kullanımı, konstrüksiyon ve yeşil yapı elemanları, çevre ve bina ilişkileri tespit edilmiştir. Mekânı kullanan kişilerle yapılan birebir görüşmelerle bahçelerin kullanıcı memnuniyeti ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda saklı bahçelerin, buldukları mekân üzerine görsel, estetik, ekonomik ve ekolojik faydalar sağladığı sonucuna varılmıştır. Bu bahçelerin değişik mekânlarda kullanımının yaygınlaştırılması, görsel/estetik ve fonksiyonel olarak sağladıkları katkılar yanında, kent yaşantısından sıkılan kent insanları için de bir çıkış yolu olacağı üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Saklı Bahçe, İç bahçe, Ankara

Some Secret Gardens of Ankara City

ABSTRACT: The scale and contents of different open-green spaces located in or near daily life in urban spaces are of great importance not only for the visual/aesthetic point of view, but also for the ecological, economical, and spiritual aspects. Because of this reason, the concept of green space has changed and reached to a different extent nowadays. The green spaces, where people have longed for, have moved into the space where they live, creating a different concept named as Secret Garden. The concept of Secret Garden is a new understanding, which is spreading rapidly in the urban spaces due to the roles it undertake. These undertaken roles can be summarized as follow; giving identification to the place, the preference of the place, the provision of recreational demands in a short time and the aesthetic and ecological benefits. The pressure of concrete structures on human psychology is reduced by the reflection of nature in a small cross section, and with the help of these reflections the area is separated by a different atmosphere. Five different structural units differing in usage (hospitals, shopping malls, facilities, restaurants, and hotels) and suitable for the concept of secret garden in Ankara were examined in this study. Field usage, construction and green building elements, and environment-building relations of these secret gardens have been determined. Satisfaction/pleasure status of the gardens was examined by interviewing the people using the space. Results obtained in this study have shown that secret gardens provide visual, aesthetic, economic and ecological benefits to the space where they are located. It has been emphasized that increase in the usage of these gardens in different places will not only be a way out for city people who are squeezed from urban life but also give a visual/aesthetic and functional contribution to the city and place.

Keywords: Secret Garden, Interior Garden, Ankara

GİRİŞ

Bahçeler, parklar ve diğer tüm yeşil alanlar kentin yeşil dokusunu oluşturur. Kentin yeşil dokusu içinde özellikle parklar, binalara yakın olması nedeniyle, gerek ev yaşamında, gerek iş yaşamında kent halkının doğaya olan özlemini özel bir çaba sarfetmeksizin giderebilmesine olanak sağlamaktadır (Hindistan, 2006).

Ancak hızlı nüfus artışına bağlı olarak çeşitli ihtiyaçlar ortaya çıkmakta ve bu da betonarme yapılanmayı kaçınılmaz olarak beraberinde getirmektedir. Yapılaşmanın planlı ve yeşil alanları koruyucu bir tarzda düzenlenmemiş olması, özellikle metropollerde yeşil alanlar üzerinde yoğun baskılar oluşturmaktadır. Hâlbuki insan içinde bulunduğu tabiatın bir parçasıdır ve doğa insan yaşamında vazgeçilmez bir unsurdur. Modern hayatın kaçınılmaz bir getirisi olan yapılaşmanın çeşitli

nedenlerden ötürü zamanında yeşil odaklı yapılmamış olması, günümüzde bu temel ihtiyacın giderilmesi için insanoğlunu farklı arayışlara itmiştir. Bu yüzden yeşil alanlar sadece doğada görülen bir varlık olmaktan çıkarılarak, imkan dahilinde farklı yapılar içerisinde konumlandırılarak adeta farklı bir boyut kazandırılmıştır.

Günümüzde yeşil alanlar, kitlelerin açık alanda bir araya gelerek oluşturduğu düzenekten farklı olmasından ve farklı fikirlere ihtiyaç duyulmasından ötürü (Ekim, 2012), saklı bahçeler bu anlayışla uyumlu bir yapı göstermektedir.

Saklı bahçenin kullanım amacı ne olursa olsun, toplayıcı ve düzenleyici olmasının yanında, yapı birimleri arasında geçişi sağlaması, insanların nefes alacakları bir ortam sunması, estetik, fonksiyonel olma kaygılarının hakim olması ve mekânı konforlu

hale getirmesi dolayısıyla peyzaj tasarım uygulamalarının vazgeçilmez öğelerinden olmaya adaydır.

Peyzaj Mimarlığında Saklı Bahçe Kavramı

Peyzaj çalışmalarındaki amaç insanların isteklerini ekolojik ilkeler doğrultusunda yapabilmektir. Fakat insanların çevreyi düşünmeden/planlamadan yaptığı işler ve nüfusun artmasından dolayı doğan yoğun yapılaşmayla beraber, yeşil alanların imara açılmasıyla çevremiz etkilenmeye başlamıştır. Başka bir deyişle kişi başına düşen yeşil alan miktarı azalmış ve bundan dolayı sosyal ihtiyaçlarımızı karşılamamızın yanında bizi rahatlatacak ve nefes almamızı sağlayacak, çevreyi unutmadan her yerde görebileceğimiz ve aynı zamanda yaşayabileceğimiz mekânlar oluşturma ihtiyacı doğmuştur.

Hem bu ihtiyaçtan doğan etkenler, hem de çeşitli estetik kaygılar sebebiyle günümüzde yeşil alan varlığı insanların uzun süre bulunduğu veya kullandığı mekânların içine taşınmıştır. Bu tarz yapıların her yerde bulunması çevreye olan ilgimizi artıracak ve çevrenin sadece dışarıda gözlemlenebilen bir olgu olduğu düşüncesini değiştirecektir. Bütün bu hususlar dikkate alındığında, peyzaj mimarlığı çalışma alanları içerisinde saklı bahçelerin varlığı oldukça önemlidir.

Saklı Bahçe (Secret Garden), ana tasarım öğesini sürpriz/gizlilik oluşturan, mülkiyeti özel olan, büyüklüğü mekâna göre değişen, özel kullanım alanlarına sahip, daha çok yapısal elemanlar ile çevrili veya bitişik, bulunduğu fiziki mekânlar ile ilişkili açık-yeşil alanlardır. Bu alanlar çoğu kez yoğun yapılaşmanın olduğu kentlerde, kapalı mekân hizmet alanlarında (lokanta, hastane, kafeterya vb.) hizmet etmektedir. Bazen ön sokağa açılan ve giriş kısmında yer alan saklı bahçeler çoğu kez yoldan görünmeyen, mekâna girilince görülebilen sürpriz mekanlardır. Kış bahçeleri, balkon, teras, çatı bahçeleri bir nevi kentlerin ve bulunduğu mahallenin ve sokağın saklı bahçeleri konumundadır (Angın, 2017).

Saklı bahçenin fonksiyonları

Saklı bahçeler buldukları mekânı görsel açıdan zenginleştirmekle beraber, psikolojik, ekolojik, estetik, rekreatif ve ekonomik fonksiyonlara da sahiptir.

a. Psikolojik faydaları

Saklı bahçenin kullanıldığı ortamın yapısına bağlı olarak insan psikolojisinde önemli etkileri olabileceğini varsayılabilir. Mesela işyerinde kullanılan bir saklı bahçe, iş yerinin kendine özgü ortamını yumuşatabileceği gibi, çalışanların iş verimliliği üzerinde olumlu etkiler de oluşturabilir.

Ya da kafeterya, restoran tarzı yerlerde oluşturulmaya çalışılan saklı bahçe, insanların yapay ortamdaki bir an için bile uzaklaşmalarını sağlayarak, onları şehir hayatının bunaltıcılığından kurtarabilir ve doğanın içindeymiş izlenimini uyandırabilir.

b. Ekolojik faydaları

Yeşil alanların ekosisteme pek çok katkısının olduğu bilinmektedir. Temiz hava temini sağlama, serinletme, gürültünün emilmesi, kirli havanın emilmesi, sera etkisini azaltması, ışık yansımaları engelleme, yağmur suyunu tutma, istenmeyen görüntünün gizlenmesi, nem dengelemesi, rüzgar hızını kesmesi gibi katkılar bunlardan bazılarıdır (Kuchelmeister ve Braatz, 1993; Nowak, 1994; Gül ve Küçük, 2001; Barış, 2005; Dirik ve Ata, 2005; Konijnendijk, 2005; Yüksel ve Yılmaz, 2008).

c. Estetik Faydaları

Saklı bahçeler, buldukları yere estetik açıdan pek çok katkı sağlar. Yapı yüzeylerinin sert dokusunu kırmaları, ortama sıcaklık hissi verir. Bu da mekân hissini oluşmasına olanak sağlar. Ayrıca eğer ortamda kötü görünüm varsa gizlemeleri, keskin geçişleri yumuşatmaları ve bitkilerle oluşturulan görsel şölen, mekânı cazip hale getirmektedir (Aslanboğa, 1976; Dirik, 2001; Öner vd., 2007).

Bitki renklerinin mevsimsel değişiklik göstermesi ve bunun gözlenebilir olması, bitkilerin mekana vurgu yapmasını sağlar, bu ise görselliği optimum seviyeye çıkarır (Öner vd., 2007). Bu da saklı bahçeleri, sadece yeşil alan topluluğu olmaktan çıkarır ve insanlara estetik bir görünüm sağlar.

d. Rekreatif faydaları

Saklı bahçelerin, insanların bedenleri veya ruhen dinlenmelerini, tazelenip canlanmalarını sağlayabilecekleri bir mekân olduğu ifade edilebilir (Gül ve Küçük, 2001). Çünkü insanlara doğanın bir kesiti verilerek, onlara açık havada bulunma fırsatı sağlanmakta ve sessiz sakin bir ortam sunulmaktadır. Saklı bahçeler, kent insanının özlediği ve doğa yaşantısında aradığı özellikleri bünyesinde barındırdığı için (temiz hava, farklı ortam, dinlenme vb.), güzel vakit geçirme yerleri olarak düşünülebilir.

e. Ekonomik faydaları

Saklı bahçeler kullandıkları alana psikolojik, ekolojik, estetik ve rekreatif açıdan katkı sağlamaları birlikte, ekonomik açıdan da değer katmaktadır. Çünkü saklı bahçe, mülkün değerini artırıcı bir özelliğe sahiptir (Wong et al., 2003; Pandit et al., 2013; Rahman et al., 2015; Askan ve Yılmaz, 2016).

Bu çalışmada; kentsel ortamlarda saklı bahçelerinin önemini ortaya koyarak, Ankara kent merkezinde 5 farklı özellikteki yapıların bahçe

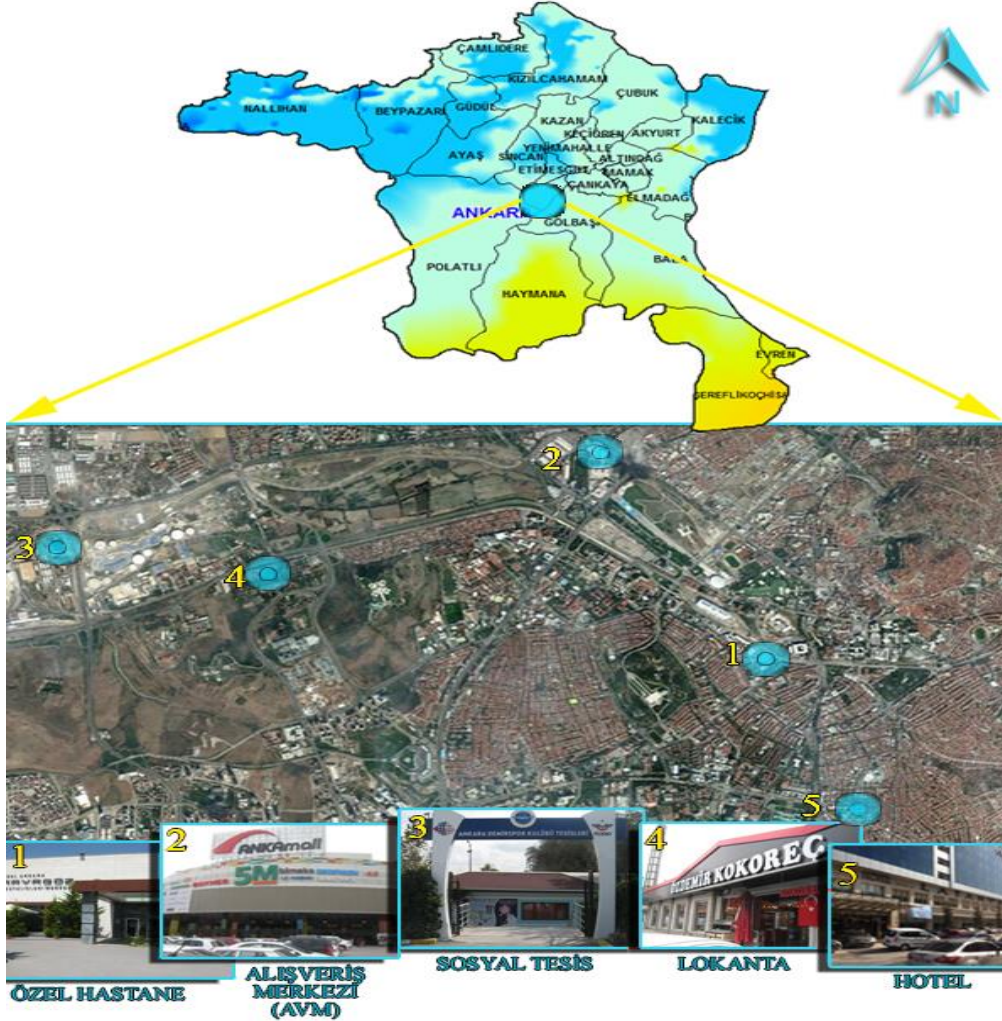
alanlarının saklı bahçe kriterlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Materyal

Çalışmanın materyalini Ankara kent merkezinde saklı bahçe tanımına uyan 5 farklı kullanıma ait yapı bahçeleri oluşturmaktadır. Bu bahçeler;

- *Özel hastane bahçesi
- *Alışveriş merkezi bahçesi
- *Sosyal tesis bahçesi
- *Lokanta bahçesi
- *Otel bahçesi olarak belirlenmiştir. Bu bahçelerin kent içindeki konumu Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Çalışma alanının kent merkezindeki dağılımı

Metot

Yapılan çalışmada ilk olarak; daha önce yapılmayan saklı bahçe kavramının tanımı ve özellikleri belirlenmiştir.

Saklı bahçe kavramıyla ilgili yapılan bu değerlendirmelerden sonra, Ankara kent merkezinde bu özelliği gösteren 5 alan seçilmiştir. Bu alanların seçiminde;

- Farklı işlevlere sahip olması (hastane, alışveriş merkezi (Avm), sosyal tesis, lokanta ve otel)
- Alan büyüklüklerinin farklı olması (hastane 5000 m², alışveriş merkezi (avm) 278.000 m² gibi)
- Bina ile olan ilişkileri
- Mekan yapılaşmalarının farklı olması

- Kullanım yoğunluğu
- Donatı elemanları dikkate alınmıştır.

Bu bahçelerde alan bilgileri (konum, büyüklük, kullanım şekli ve yoğunluğu, bina bahçe ilişkileri vb.) yerinde yapılan gözlemlerle tespit edilmiştir. Her bir bahçenin yapısal ve bitkisel özellikleri ortaya görsel ve yazılı materyalle ortaya konmuştur. Ayrıca alan kullanıcıları ile bahçelerin kullanıcı memnuniyetleri karşılıklı görüşme yöntemi ile (mekânın niçin tercih edildiği, saklı bahçenin onlar üzerindeki etkisi, kullanım memnuniyeti vb. gibi sorularla) belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda saklı bahçelerin geliştirilmesine yönelik bazı önerilere yer verilmiştir.

BULGULAR

Özel hastane saklı bahçesi

Maltepe-Çankaya’da faaliyet gösteren ve 5 000 m² kapalı alanı bulunan hastane, içinde barındırdığı saklı bahçesiyle dikkat çekmektedir. Hastane gibi, insanların özel bir maksatla geldiği mekânda kullanılan saklı bahçe, ziyaretçiler için güzel bir sürpriz oluşturmaktadır. Gergin bir ruh haline sahip

olacağı düşünülen insanlar için, yeşilin her tonundan faydalanmak ve suyun rahatlatıcı etkisini kullanmak, mekân için artı bir özellik olarak durmaktadır. İç mekan bitkileri arasında yer alan ve kardeş kanı olarak bilinen *Draceana marginata* ve sınırlandırıcı nitelikte *Picea orientalis* bitkisi kullanılmıştır. Germe tavan ile de, dışarıda/bahçede/doğanın içinde olma hissi pekiştirilmiştir. Her türlü konstrüksiyon ve yeşil yapı elemanlarının özenle seçildiği hissini uyandıran saklı bahçe, oturma biriminin bahçe mobilyası tarzında kullanılmasıyla da dikkat çekmektedir. Rahatlık hissini aşıp mobilya kullanmak suretiyle pekiştirilmesi ve bunun da hastane ortamında kullanılması, ayrıca ifade edilmelidir. Doğada bulunma hissini var olmasını sağlamak amacıyla köprü görüntüsünden yararlanılmıştır. Kullanılan malzemelerle de bu durum desteklenmiştir. Saklı bahçe içinde dikkat çeken diğer bir husus ise, kapalı mekânda kullanılan üst örtü elemanları ve aydınlatma elemanı olarak da dış mekan aydınlatılmasında kullanılan 2-2.5 m boyundaki armatürler kullanılmasıdır (Şekil 2).

Şekil 2. Hastane içindeki saklı bahçe

Yapılan sözlü ankette gelen insanlardan alınan tepkiler; gerginliklerinin azaldığı, rahat bir ortamda hissettikleri, alan içerisinde kullanılan elemanlar sayesinde farklı bir ortamda hissettiklerini ve sürpriz bir etki oluşturduğu yönünde görüşler alınmıştır.

Alışveriş merkezi (AVM) saklı bahçesi

Ankara Yenimahalle ilçesinde bulunan AVM, ziyaretçileri için Botanik Bahçe adını verdiği oldukça büyük bir dış saklı bahçe oluşturmuştur. Yaklaşık olarak 3 760 m² alana sahip bahçe daha çok pasif rekreasyona hizmet eden bir özelliğe sahiptir.

Yuvarlak formdaki havuzları, kullanılan bitkileri, oturma birimleri, kafeteryaları, bakımlı çim alanları ve 3 tarafı bina ile kaplı alan kentin belki de en önemli saklı bahçesini oluşturmuştur. Oldukça geniş

bir alana sahip olan saklı bahçe, havuz, oturma birimleri, aydınlatma elemanları, çocuk oyun parkı ve çeşitli bitkileriyle adeta mini bir park havası oluşturmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Alanın üstten görünümü (Anonim 2016)

Alanda iki farklı türde oturma birimi kullanılmıştır bu da farklı hava koşullarında ziyaretçiler için alternatif oluşturmaktadır. Alanda farklı tür, çeşit, renk ve formlarda pek çok bitki bulunmaktadır. Bu kadar çeşitli bitki türlerinin kullanılması, alanda görseelliği üst düzeyde sağlamaktadır. *Abies sp.*, *Yucca filamentosa*, *Juniperus virginiana 'Skyrocket'*, *Spirea wanhoutti* vb. kullanılan bitki türlerinden bazılarıdır. Peyzajın vazgeçilmez öğelerinden olan su yüzeyleri, saklı dış bahçede bulunan fıskıyeli, yuvarlak formlu, etrafında yeşil alan bulunan üç süs havuzuyla sağlanmıştır. Bu havuzlar sayesinde alana canlılık, hareketlilik kazandırılmıştır. Suyun rahatlatıcı etkisi bitkilerle yapılan kompozisyonla birlikte ziyaretçilerin görseelliğine sunulmuştur. Nitekim araştırmanın

yapıldığı Avm'de karşılaştırıldığında insanlardan alınan bildirimler genel olarak Avm'nin kendine has baskısından uzaklaşmak için etkili bir yol olduğu, sessiz sakin bir ortam sunduğu, açık ve temiz havada olması, Avm'de böyle bir alanın olmasının sürpriz bir etki oluşturduğu yönünde olmuştur.

Sosyal tesis saklı bahçesi

Yenimahalle ilçesinde yer alan, yaklaşık 15 000 m² sahip tesis içerisinde yan yana dizilmiş farklı peyzaja sahip üç saklı bahçe bulunmaktadır. Üç saklı bahçe, birbirinden farklı tasarımları ve boyutlarıyla müşterilerin beğenilerine göre tercih edilmektedir. Bu saklı bahçeler, kır bahçesi, şelale ve havuzbaşı'dır (Şekil 4).

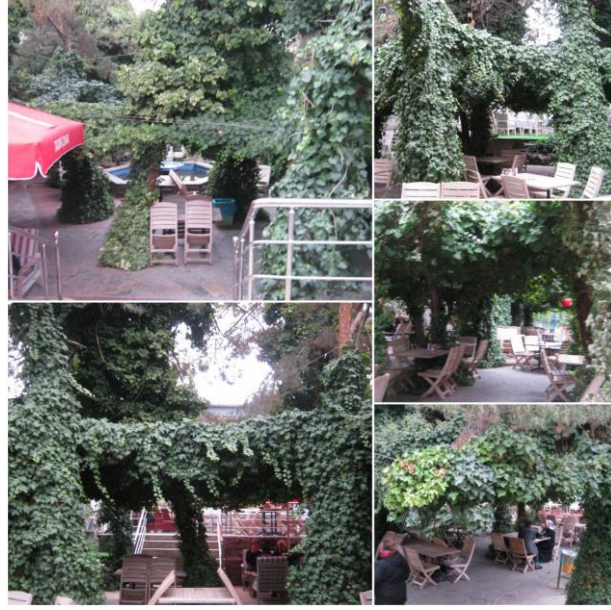
Şekil 4. Alanların görüntüsü

Her alanın boyutu ve farklı bir özelliğinin olmasının yanında bu saklı bahçede de diğer saklı bahçelerde olduğu gibi su yüzeylerine, bitkilere, aydınlatma elemanlarına ve üst örtü elemanlarına yer verilmiştir. Ayrıca sosyal tesiste her bir saklı bahçeyi birbirinden ayırmak amaçlı örneğin; duvara eski ev görünümü kazandırmak gibi dikkat çekici unsurlardan yararlanılmıştır. Alanda güneşli ve yağmurlu hava koşullarında kullanılmak üzere tente tercih edilmiştir. Çeşitli aydınlatma elemanları kullanılmış olup, bitkilerle birlikte kullanılan armatürler ortamda çok bulunmaktadır. Mekan içerisinde çeşitli bitki kullanımı vardır. Kullanılan bitkilerden bazıları; *Juniperus sabina*, *Cupressocyparis leylandii*, *Thuja sp.*, *Hedera helix*, *Euonymus sp.*, *Pinus sp. vb'* dir. Birçok bitkinin bulunması gelen ziyaretçileri etkilemiş olup, her

ortamın kendine has bir düzeninin olması mekanı kullanan ziyaretçileri memnun ettiği sonucuna varılmıştır.

Lokanta saklı bahçesi

Etimesgut'ta bulunan bu bahçe yoldan görünmeyen saklı bahçe özelliği taşımaktadır. Lokantaya gelenlerin dışarıdan göremeyecekleri, mekan içerisine girince camkânlı bir bölümle geçilen, yeşil yapı eleman yoğunluğunun çok olduğu bir alandır. Aynı zamanda içinde yer alan küçük süs havuzu ve oyun alanıyla mini bir bahçe görünümünde olan bu alan, müşteriler için oldukça cazip görünmektedir. Yıllanmış bitkilerin yoğunlukta olduğu alanda, adeta yeşil yapı elemanlarıyla doğal gölgelikler yapılmıştır (Şekil 5).

Şekil 5. Saklı Bahçenin görüntüsü

Lokantada iç ve dış mekân ayrımı döşeme elemanlarıyla da desteklenmiştir. Alan için tercih edilen bir diğer oturma biriminde ise, masalar ve ahşap katlanabilir sandalyelerin olduğu görülmektedir. Ancak, üst teras kısmında zeminde kullanılan yapay çim saklı bahçenin felsefesi ile uyumadığı belirlenmiştir. Alanda kaskatlı süs havuzu kullanılmıştır. *Hedera helix* ve *Hedera helix* 'Care', ile alanda gölgeli mekanlar temel bitkisel peyzaj karakterini oluşturmaktadır. Ayrıca gelen müşterilerden elde edilen izlenimler sonucu bu alan; doğada yemek yeme hissini yaşadıkları ve bir süreliğine de olsa şehrin baskısından kurtulup doğayla baş başa kalabildikleri alan olarak tanımlanmıştır.

Hotel saklı bahçesi

Çankaya-Kavaklıdere bölgesinde yer alan Hotel'in Bahçe Teras adını verdiği saklı bahçesi incelenecektir. Hotel'de, son zamanların popüler uygulamalarından olan dikey bahçe yani yaşayan duvarlar uygulaması yapılmıştır. Terastaki duvar etkisini kırmak ve betonarme yapıdan uzaklaşmak amacıyla duvarlarda oluşturulmaya çalışılan bahçe yapısı, ahşap yapı malzemeleriyle desteklenmiştir. Aralarda taş malzemenin de kullanıldığı görülen

dikey bahçe, ziyaretçiler için görsel açıdan güzel durmaktadır. Ancak dikey bahçe uygulamasındaki en dikkat çekici unsur, çim dolgu malzemesinin doğal olmamasıdır. Dikey bahçe uygulamasının dikkat çekici tarafı ise, bahçenin düz bir şekilde yapılmayıp boyut kazandırılmasıdır. Fotoğraflarda bu durum net bir şekilde görülmese de, alana giren kişi için bahçe derinliği olan boyutlu bir yapı olarak görülmektedir.

Alanda taş, ahşap ve yeşil yapı elemanlarının oluşturduğu ahenkli bir yapı bulunmaktadır. Bu bütünlüğü sağlamak adına renkli bitkiler yerine, yeşil ve mavi bitkiler tercih edilmiştir. Alanda kullanılan bitkilerin bazıları; *Thuja occidentalis* 'Smaragd', *Picea pungens* 'Conica', *Juniperus virginiana* 'Skyrocket', *Buxus sempervirens*'dir. Alanda üst örtü elemanı kullanımıyla olumsuz hava koşullarına karşı ziyaretçiler için alternatif oluşturulmuş, mekânın açıklık-kapalılık dengesi de sağlanmıştır. Dikey bahçenin bitiminde ve havuz kenarında ahşap yapı malzemelerinden oluşan oturma birimleri konulmuştur. Saklı bahçenin merkezinde konumlandırılmış olan su elemanı, dikey bahçeye fiziksel göndermeler yapan formda oluşturulmuştur. Ahşap dokusu verilerek yapılan ve dikey formda uygulanmıştır (Şekil 6).

Şekil 6. Hotel saklı bahçesi

Ayrıca müşterilerden alınan bilgiler doğrultusunda; sürpriz bir şekilde karşımıza çıkan dış saklı bahçenin oldukça dikkat çekici ve görsel açıdan tatmin edici durmakta olduğu, yapılan bahçenin iki boyutlu olmasının ilgi çekiciliğini artırdığı şeklinde bildirimler olmuştur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Her geçen gün insanlar kent merkezinde bir dizi çevre sorunları ile karşı karşıya kalmakta, doğaya olan özlem giderek artmaktadır. Kent merkezindeki hızlı fiziksel yapılaşmalara arsa spekülasyonları, artan nüfus, kentleşme hızındaki artışlar açık yeşil alanların yok olmasına veya fiziki yapılaşmada bu alanlara yeterince yer verilmemesine neden olmaktadır. İnsanlar doğa özlemini ev ortamındaki balkonda, saksıda veya çatı yüzeylerinde artırma yoluna giderek doğadan kopmamaya çalışmaktadır. Yeterince açık yeşil alan bulunmayan yoğun yapılaşmaların olduğu alanlarda küçük bahçelerin,

avlu şeklindeki teras veya açık alanların önemi giderek artmaktadır. Bu bağlamda yapı kitleleri arasında küçük mekânlardaki açık yeşil alanlar birçok fonksiyon üstlenmektedir. Bu çalışmada bu bahçeler yeni bir kavram olarak kentlerin Saklı bahçeleri olarak tanımlanmıştır.

Hayatının neredeyse tamamını kentlerde geçiren, stresli kent ortamı ile her gün karşı karşıya kalan kent insanı için saklı bahçeler doğayı tanıma, kısa süreli pasif rekreatif eylemlerde bulunma, bir nevi bir soluk alam işlevini üstlenmişlerdir. . Bundan dolayı, yoğun yapılaşmalar arasında canlı materyale bir şekilde yer vermek, stresli kent yaşamından kısa süreli uzaklaşma fırsatı vermesi açısından önemlidir. Bu temel ihtiyacın giderilmesinde güzel bir çözüm olarak durmaktadır.

Bu kapsamda Ankara Kenti'nde saklı bahçesi bulunan beş farklı mekân üzerinde konu ele alınmıştır. Çalışma sonucunda bu bahçelerin farklı fiziki doku ve işlevleri olmakla beraber her birinin

estetik, ekolojik, ekonomik, sosyal ve rekreatif yararlar sağladığı belirlenmiştir.

Araştırılan 5 farklı saklı bahçelerde;

- Kullanım yoğunluğunun fazla olduğuna
- Konstrüksiyon elemanlarında ahşap ya da ahşap görünümünün kullanımının fazla olduğu, renklerin daha çok koyu tercih edildiği, oran ve ölçü kavramına dikkat edildiği, aydınlatma elemanı olarak mekanın içinde bulunan saklı bahçelerde bile dış mekan aydınlatma elemanı kullanıldığına, döşeme elemanının mekana uygun tercih edildiğine

- Bitkilerin kullanımının dış mekanda kent iklimine uygun seçildiği renk, doku, büyüklük bakımından farklı tercih edilmesi, iç mekanda bulunan bitkiler için iç mekan bitki kullanımının ağırlıklı olduğu, yatay ve düşey yönlerde bitkisel tasarım yapıldığına

- Daha çok hareketli, değişik büyüklüklerde su ögesine yer verildiğine

- Farklı büyüklük ve donatılara sahip çocuk oyun alanlarının bulunduğu

- Bu mekanların buldukları alanın görsel etkisini güçlendirdiği ve mekâna kimlik kazandırdığı sonucuna varılmıştır.

İncelenen bahçeler içerisinde ise AVM bahçesi; büyüklük, yapısal ve bitkisel düzenlemeler açısından saklı bahçe özelliğini en iyi yansıttığı gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Bütün bu ifade edilenlerin yanında, saklı bahçelerin tasarımında konu uzmanı peyzaj mimarları daha etkin görev almalıdır. Çünkü saklı bahçe oluşturulurken;

- Alana uygunluğuna
- Mekânın kullanım amacına
- Beklentilerin karşılanmasına
- Çevre ile olan ilişkisine ve uyumuna
- Kötü görüntülerin gizlenmesine
- Bitki tercihinin (zehirli bitkilerin kullanılmaması, renk, form, ölçü, doku bakımından etkileyici olmasına) ve kullanımına (küçük mekânlarda duvar bitkilendirme yapılması ya da bitki tercihiyle mekânı insan ölçeğine indirme ya da bitkisel tasarımın alan tasarımı ile uyumlu olması vb.)

- Yapı elemanları tercihinin ve kullanımına (oturma birimleri, aydınlatma elemanları, görsel obje vb.)

- Mekan güvenliğine sahip olmasına
- Sessiz bir mekân elde edilmesine (İstenilen durumlarda)

- Tasarımın etkileyici/ cezbedici olmasına
- Su kullanımı (gürültüyü azaltma ve görsel etkisinden ötürü) gibi pek çok etmene dikkat edilmelidir.

Çevre ile uyumlu, fonksiyonel, estetik, ekonomik ve ekolojik saklı bahçeler elde edilmesi ve

bu bahçelerin kentlere kazandırılmasında Peyzaj Mimarları başta olmak üzere diğer konu uzmanları tarafından tasarımdan uygulama ve kontrole kadar görev almaları gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Ankara Kenti'nde incelenen beş mekân (hastane, alışveriş merkezi (avm), sosyal tesis, lokanta, hotel), saklı bahçelerin iyi uygulamaları olarak sunulmuştur. Bahçedeki ziyaretçilerin genel olarak görüşleri bu bahçelerin gerekliliği, faydalı uygulama olduğu ve sayılarının artırılması şeklinde olmuştur.

Saklı bahçelerden beklenen estetik, ekolojik, sosyo-ekonomik ve rekreasyonel yararları yerine getirmesinde planlama aşamasından uygulama ve yönetim aşamasına kadar bir dizi yapısal, çevresel, ekonomik, sosyo-kültürel analizlere ihtiyaç vardır. Çevrenin yapısal ve yeşil dokusu ile uyumlu, sürdürülebilir materyal seçimi oldukça önemlidir. Saklı bahçede kullanılacak bitkiler; ekolojik şartların yanında, ilişkili olduğu yapı yüzeylerine ve yakın çevresinin mevcut durumuna göre tercih edilmelidir. Yüksek katlı binalar arasındaki bir saklı bahçede binanın insan üzerindeki olumsuz baskısını azaltmak için daha çok üstten dallanan, geniş yapraklı ağaç türleri mekânı insan ölçeğine indireceğinden tercih edilmelidir.

Benzer şekilde çevre ile ilişkisinde yeşil alanların varlığı, yoğunluğu, yapısı da saklı bahçenin kullanım şeklini ve yoğunluğunu belirlemektedir. Yani yüzeylerle ve diğer açık yeşil alanlarla entegre bir bitkisel tasarım üzerinde durulmalıdır (Eroğlu vd., 2005; Askan ve Yılmaz, 2016).

Büyük mekânlarda bitkinin estetik ve ekolojik işlevlerinden yararlanma fırsatları artmaktadır. Küçük mekânlarda estetik ve ekolojik işlevlerinin yanı sıra görsel etkinin optimum seviyede olması için bitkinin yaprağına, dalına, çiçeğine, meyvesine vb. özelliklerine dikkat edilerek seçim yapılmalıdır (Askan ve Yılmaz, 2016). Ayrıca renk etkisinin yakınlık ve uzaklık algılamasındaki etkisi unutulmadan seçilecek bitkinin renklerine de dikkat edilmelidir (Alper, 2002). Dikkat tek bir yöne çekilmek isteniyorsa, kaligrafik yapıya sahip bitki türleri soliter/tek başına kullanılmalıdır.

Saklı bahçede gölge, bitkilerden beklenen önemli bir fonksiyondur. Mekân büyüklüğüne bağlı olarak daha çok geniş yapraklı ağaç türleri tercih edilmelidir. Kış ayları ve geçiş mevsimlerinde de güneş ışınlarının kontrollü bir şekilde ya da ağaç yapraklarından süzülerek girmesi arzu edilen bir durumdur. Nitekim Yılmaz vd. (2008) tarafından yapılan bir çalışmada kış aylarında güneşten gelen ve yansıyarak insan konforunu etkileyen ışınların bitkiler tarafından filtre edilerek biyoklimatik konfora katkı sağladığı belirlenmiştir.

Mekânın kullanım şekli ve yoğunluğu da bitki türü seçiminde önemli bir kriterdir. Saklı bahçesi

yoğun olarak kullanılan mekânların bitkisel tasarımında, daha çok üst çatı yeşil olarak göz önüne alınmalıdır. İnsanların hareketlerini zorlaştırıcı, engelleyici yoğun bitkilendirmelerden kaçınılmalıdır (Yılmaz ve Irmak, 2012). Ayrıca alanda istenmeyen görüntüleri gizlemek (Gül ve Küçük, 2001; Barış, 2005), vurgu yapmak (Öner vd., 2007), mekan içerisindeki kitle boşluk ilişkisini düzenlemek (Şahin ve Barış, 1998; Emür ve Onsekiz, 2007), yönlendirmek amacı ile kontrast veya uyumlu dokudaki bitki türlerine yer verilmelidir.

Saklı bahçelerin bitkisel tasarımında;

- Bölgenin ve kentin ekolojik yapısı
- Mekân/bina, mekan/çevre ilişkisi
- Alan büyüklüğü
- Mekânın kullanım şekli
- Mekânın kullanım yoğunluğu göz önüne alınmalıdır.

Saklı bahçeler, insanların doğayla olan iletişimini başlatacak güzel bir adım olarak düşünülmelidir. Özellikle yoğun kentsel yapılaşmaların yer aldığı alanlarda diğer yeşil doku ile beraber (çatı bahçeleri, yeşil duvarlar, balkon-teras düzenlemeleri, yapı yüzeyi bitkilendirmeleri vb. gibi) sayıları artırılması bir zorunluluk duruma gelmiştir.

KAYNAKLAR

- Alper, H., 2002. Peyzaj Mimarlığında Işık ve Renk Kullanımının Erzurum Kenti Örneğinde İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Angın, S.N., 2017. Ankara Kenti'nin Bazı Saklı Bahçeleri. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Anonim, 2016. <https://www.haberler.com/yaz-sicaklarinda-ankamall-dan-bahce-ve-teraz-keyfi-7484838-haberi/> (15 Mart 2016).
- Askan, G ve Yılmaz, H., 2016. Erzincan Kenti Açık-Yeşil Alanlarında Kullanılan Bitkisel Materyalin Belirlenmesi. Erzincan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Araştırma Makalesi, 9 (1):57-74.
- Aslanboğa, İ., 1976. Şehir Çevresi Ağaçlıkları (Çeviri), İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, XXVI (2): 256-279.
- Barış, M., 2005. Kent Planlaması, Kent Ekosistemi ve Ağaçlar, Planlama. TMMOB Şehir Plancıları Odası Dergisi, 4: 156-163.
- Dirik, H., 2001. Kent Ormanlığı ve Yeşil Kuşak Tesisleri. Orman Mühendisliği Dergisi, (5):16-23.
- Dirik, H. ve Ata, C., 2005. Kent Ormanlığının Kapsamı, Yararları, Planlanması ve Teknik Esasları. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 55: 4-5.
- Ekim, E. 2012. Türk Evinde Yaşam Alanı: Avlu. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Emür, S.H. ve Onsekiz, D., 2007. Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık ve Yeşil Alanların Önemi-Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Alanları Analizi. Kayseri Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(1): 367-396
- Eroğlu E, Kesim G, Müderrisoğlu H. 2005. Düzce Kenti Açık ve Yeşil Alanlarındaki Bitkilerin Tespiti ve Bazı Bitkisel Tasarım İlkeleri Yönünden Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi, 11(3): 270-277.
- Gül, A. ve Küçük, V., 2001. Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, A (2): 27-48
- Hindistan, A., 2006. Avluların Peyzaj Tasarım Kriterleri Yönünden Değerlendirilmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Konijnendijk, C.C., 2005. New Perspectives for Urban Forests: Introducing Wild Woodlands, Wild Urban Woodlands: New Perspectives for Urban Forestry, Ingo Kowarik, Stefan Körner- Editors, ISBN 3-540-23912-X
- Kuchelmeister, G. Braatz, S., 1993. Nouveau regard sur la foresterie urbaine. La Foresterie Urbaine et Périurbaine. Unasylva., 173 (44): 3-12.
- Nowak, D.J., 1994. Air pollution removal by Chicago's Urban forest, In: McPherson, E.G, D.J, Nowak and R. A. Rowntree. Chicago's Urban Forest Ecosystem: Result of the Chicago's Urban Forest Climate Project, USDA Forest Service General Technical Report, NE-186: 63-81.
- Öner, N. Ayan, S. Sivacıoğlu, A. İmal, B., 2007. Kent Ormanlığı ve Kent Ormanlarının Çevresel Etkileri. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 7: 9.
- Pandit, R. Polyakov, M. Tapsuwan, S. Timothy, M., 2013. The effect of street trees on property value in Perth, Western Australia. Landscape and Urban Planning, (110): 134-142.
- Rahman, S.R.A. Ahmad, H. Mohammad, S. and Rosley, M.S.F., 2015. Perception of green roof as a tool for urban regeneration in a commercial environment: The secret garden, Malaysia. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 170: 128-136.
- Ş. Şahin, M. Barış., 1998. Kentsel Doku İçerisinde Açık ve Yeşil Alan Standartlarını Belirleyen Etmenler. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, Sayı 6: 10, İstanbul
- Wong, N. H., Cheong, D. K. W., Yan, H., Soh, J., Ong, C. L., & Sia, A., 2003. The effects of rooftop garden on energy consumption of a commercial building in Singapore. Energy and Buildings, 35: 353- 364.
- Yılmaz, H. ve Irmak, M.A., 2012. Yerleşke Planlamasında Bitkisel Tasarım İlkeleri; Atatürk Üniversitesi Yerleşkesi Örneği. Atatürk Üniversitesi Yayınları No:1011, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Yayınları, No:1, 192 sf.
- Yılmaz, H., Demircioğlu Yıldız, N., Yılmaz, S., 2008. Effects of snow-reflected light levels on human visual comfort. Environmental monitoring and assessment,144(1): 367-375.
- Yüksel, Ü.D. ve Yılmaz, O., 2008. Ankara Kentinde Kentsel Isı Adası Etkisinin Yaz Aylarında Uzaktan Algılama ve Meteorolojik Gözlemlere Dayalı Olarak Saptanması ve Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 23: 937-952 Zir. Fak. Yayınları: 1484, Ders Kitabı: 445, Ankara, 186 s.